

פ' תרומה

(1) שמות פרק כה

(א) וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר:

(ב) דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ לִי תְרוּמָה מֵאֵת כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִדְבְּנוּ לָבוֹ תִקְחוּ אֶת תְּרוּמָתִי:

(2) אבן עזרא על שמות פרק כה פסוק ב

מלת ויקחו לי - כגזרת סור' אלי. שיסור הנקרא ממקומו ויקרב אליו. וככה שיקח מאתו ויתן לי. וככ' קחי נא לי מעט מים:

(3) שופטים פרק ד

(יח) וַתֵּצֵא יָעֵל לְקִרְיַת סִיסְרָא וַתֹּאמֶר אֶלְיוֹ סוּרָה אֲדֹנָי סוּרָה אֵלַי אֶל תִּירָא וַיִּסַּר אֶלְיָהָ הָאֱהָלָה וַתִּכְסְהוּ בַשְּׂמִיכָה:

(4) רש"י על שמות פרק כה פסוק ב

ויקחו לי תרומה - לי לשמי:

(5) מזרחי על שמות פרק כה פסוק ב

לי לשמי. לא כסתם "לי" שבמקרא המורה להבאת דבר אל העצם, כי כתוב, "אם ארעב לא אומר לך". ומזה הטעם עצמו פירש גבי "ועשו לי מקדש לשמי", כי כתוב, "השמים ושמי השמים לא יכלכלוך ואף כי הבית הזה". אבל גבי "אשר נדרת לי", ו"כי ידור נדר לה" לא פירש כלום, לפי שאין שם אלא אמירה, שצריך להזכיר השם בנדרו, בין בנדר גבוה, בין בנדר הדיוט, לומר אני נודר לשם לתת למזבח, או לבדק הבית כך וכך, או לתת לראובן כך וכך.

(6) אבל לא מפני שמלת "לי" אינה נופלת על הלקיחה, כי מצאנו, "קחה לי עגלה משולשת", וקח לי משם שני גדיי עיזים" וכמוהו רבים. ועוד, דאם כן גבי "ועשו לי מקדש" למה לא פירש אותו כמשמעו.

(7) תהילים פרק ג

(יב) אִם אֶרְעֵב לֹא אֹמַר לָךְ כִּי לִי תֵבֵל וּמְלֶאכָה:

(8) שמות פרק כה

(ח) וַעֲשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשִׁכְנֹתַי בְּתוֹכְכֶם:

(9) רש"י על שמות פרק כה פסוק ח

ועשו לי מקדש - ועשו לשמי בית קדושה:

(10) מלכים א פרק ח

(כז) כִּי הֵאֱמַנְם יָשֵׁב אֶל-לֵהִימוֹתָיִם עַל הָאֲרָץ הַנְּהַי הַשָּׁמַיִם וְשָׁמַיִם הַשָּׁמַיִם לֹא יִכְלָלוּךָ אֵף כִּי הִבִּית הִנֵּה אֲשֶׁר בְּנִיתִי:

(11) בראשית פרק לא

(יג) אָנֹכִי הֵא-ל בֵּית אֵל אֲשֶׁר מִשְׁחַתָּ שָׁם מִצְבֵּה אֲשֶׁר נִדְרַתָּ לִי שָׁם נִדַר עָמָה קוּם צֵא מִן הָאֲרָץ הַזֹּאת וְשׁוּב אֶל אֲרָץ מוֹלְדְּתְךָ:

(12) פרוש הט"ז על התורה - שמות פרק כה פסוק ב

ויקחו לי תרומה, לי לשמי. כתב הרא"ם דאל"כ קשה דהכתיב אם ארעב לא אומר לך. ומזה הטעם עצמו פירש גם ועשו לי מקדש לי לשמי, כי כתוב השמים ושמי השמים לא יכלכלוך אף כי הבית הזה עכ"ל. וקשה ע"ז דא"כ אם נפרש לי לשמי ל"ק הלא השמים ושמי השמים כו', וא"כ קשה במ"ש שלמה כי אם בנך היוצא מחלציד הוא יבנה הבית לשמי וגו' הנה השמים ושמי השמים לא יכלכלוך וגו', מה הקשה בזה הלא לשמי קאמר. וכאן לק"מ אם תפרש לשמי.

(13) ונלע"ד דרש"י יליף לה מן דוד דלי לשמי. דהא כתיב בשמואל כה אמר ה' האתה תבנה לי בית לשבתי וגו', ואמר אח"כ והקימותי את זרעך אחריך וגו' הוא יבנה בית לשמי וגו', הרי הבן קם תחת אביו לאותה מצוה, וא"כ גם לי האמור באביו הוי ממש מה שנאמר בבנו. ע"כ גם כאן דמיירי ממקדש ועשו לי מקדש ג"כ לשמי קאמר, וא"כ ה"ה בתרומה דהא תרומה היא צורכי בנין המקדש. וכן מזבח אדמה תעשה לי פירש"י לשמי הוא ג"כ בכלל מקדש, (כנ"ל):

14) בראשית פרק טו

(ט) ויאמר אליו קחה לי עגלה משלשת ועז משלשת ואיל משלש ותר וגזל:

15) באר היטב על שמות פרק כה פסוק ב

וקשיא לפי דבריו (של הרא"ם) ה"ל לרש"י לפרש ג"כ גבי קחה לי עגלה משולשת לי לשמי ומפי המורי ז"ל שמעתי שק"ל לרש"י שאין הלשון ויקחו נופל על לשון דבר אל בני ישראל אלא הל"ל קחו לכך פירש ויקחו לי לשמי, פירוש שצווי להם מתחלה שתהיה הקיחה לשמי כלומר דבר אל בני ישראל ויקחו לי לשמי ומהו הקיחה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו וגו' אבל ויקחו לא על עצם הקיחה הוא רק שיהיה הקיחה לשמו.

16) פירוש הרע"ב על שמות פרק כה פסוק ב

תרומה לי לשמי פי' דהל"ל ויקחו ולמה היה צריך לכתוב לי להשמיענו שתהא התרומה לי כלומר מקודשת לשמי:

17) באר יצחק שמות פרק כה פסוק ב

מלת לי משמש ג"כ לשון בעבורי ולצרכי כמו שכתוב רש"י ז"ל במקום אחר . . . ואולם דע. שהבדל גדול יש בין לצרכי ובעבורי ובין לשמי. כי אם האחר שאליו תכונן הפעולה הוא צריך אל הפעולה ההיא כמו קחי נא לי מעט מים. וקח לי משם שני גדיי עזים טובים פירוש מלת לי בעבורי ולצרכי אבל אצל השי"ת שאינו צריך לכלום. ומה יתן ומה יוסיף לו פעולות הנבראים ולזה כל פעולות הנבראים אף אותן שהם ביחס אל השי"ת הוא לצורך עצמם באמת, בעבור שלמותם. והקב"ה רוצה בפעולות ההם להיותו רוצה בשלמותם. לזה מלת לי הוראתו רק יחס הפעולות ההם אל השם ית'. ופירושו לשמי וענינו לכבודי למלאות ציווי שלי.

18) העמק דבר על שמות פרק כה פסוק ב

ויקחו לי תרומה. פרש"י לי לשמי. וכיב"ז תניא במכילתא עה"פ מזבח אדמה תעשה לי לשמי. וכן בתוספתא מגילה פ"ב תניא כלים שנעשו מתחלה להדיוט אין עושין אותם לגבוה והיינו מדכתיב ועשו לי מקדש לשמי. והכי תניא בספרי פ' בהעלתך אספה לי לשמי. מיהו כאן ק' לפי דעת המפרשים דמתחלה נצטוה לעשות משכן מנדבת לב א"כ בשעת הנדבה מתקדש לגבוה. מעתה מאי נ"מ במה שיקחו הגבאים ג"כ לשם ה' והרי כבר נתקדש בידי בעלים וכל היכי דאיתנהו בי גזא דרחננה נינהו.

19) אכן בל"ז א"א לומר דלא נאמרה מתחלה מצות המשכן אלא ע"י נדבות. ואם לא היו מנדבין לא נעשה המשכן ואמאי הא כופין זא"ז לבנות בהכ"נ כדתניא בתוספתא דב"ב פ"א מכש"כ משכן דהוא מ"ע וגם ב"ד מחויבין לכפות על קיום מ"ע. ותו קשה דכפי' איתא בב"ב ד"ח מנין שאין עושין שררה עה"צ פחות משנים אר"נ שנאמר והם יקחו את הזהב ומפרש בגמרא מאי שררותא ומשני משום שממשכנין עה"צ. הרי דמפרשי משמעות והם יקחו בכפיה.

20) אלא עיקר פי' ויקחו לי בע"כ ישבו שמאין וגבאין ליקח מכל א' כפי הראוי. ומעתה שפיר מתיישב לי לשמי שבקיחת הגזברים לשם קדושת המשכן מתקדש בע"כ של בעלים. ואח"כ מפרש הכתוב עוד. מאת כל איש אשר ידבנו לבו. אם יהי' נמצא נדבות בלי כפיה גם כן תקחו את תרומתי. ולא כתרומת אדנים שהיה אזהרה העשיר לא ירבה. וגם האי תקחו אפשר לפרש בע"כ וה"פ מי שינדב ויפריש כופין להביא ומעשין אותו כדאיתא בר"ה ד' ו'.